

"לבניינה של תורה" – חלק רפב

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

"ללמוד וללמד"

על דרכה של הישיבה (ג) – שותפות בהעברת התורה

"כי הם חיינו"

בשיחות הקודמות ביארנו שעניינה של הישיבה הוא העברת התורה מהר סיני. העברה זו נעשית באמצעות המסירה מרב לתלמיד. זאת אומרת, שחובה על האדם ללמוד תורה מרב חי, שהוא קשור עימו, בכדי לקבל תורה מסיני. כיום נעסוק בשאלה מהי חובתו של התלמיד ביחס לתורה: האם גם עליו ישנו חיוב ללמד או שחיוב זה מוטל רק על הרב?

לשאלה זו משנה חשיבות עבורנו, כשיבת 'הסדר', משום שרבים מאיתנו רוצים לעסוק בהמשך חייהם בתחום שאינו תורני באופן מובהק – מה תהא אז חובתנו בעולמנו ביחס להעברת התורה?

כדי לענות על שאלה

יש לברר לעצמינו את ענייניו של הלימוד ב'ישיבה'. עיקר הווייתה של ישיבה הוא לימוד התורה, אשר הוא מרכז החיים, "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה"¹. לימוד התורה הוא עצם החיים, לימוד התורה הוא החיבור של כל אחד ואחד מאיתנו אל נשמתו העצמית. בשנות

הישיבה אדם מתנתק מהעולם ובונה את עצם חייו, את מהותו העצמית, ומתחבר לנשמתו ולרבש"ע. ככל שירבה אדם להאריך את ימיו בין כותלי בית המדרש כך יזכה ליניקת חיים ארוכה יותר.

העולם בנוי באופן שלרוב האנשים בעולם ישנה נטייה מעשית, וייתכן שימצאו את

מקומם ואת מיצוי

אישיותם כאשר הם

מחוברים לכיוונים

אחרים, אך זוהי אינה

הנקודה המרכזית.

התחום בו עוסק האדם

הוא רק ה'איך',

המסגרת המלווה את

חייו, ואילו השאלה

המרכזית היא מהו

ה'מה', מהו התוכן

שיוצקים לחיים. ה'מה'

הוא עצם החיים, ה'מה'

הוא הנשמה, ה'מה' הוא

לימוד התורה, השייך

לכל אחד ואחד. ייתכן שבפועל פלוני

יבחר לעסוק ברפואה ואילו אחר יעדיף

לעסוק בהיי-טק ואחר בחינוך, אבל

המשותף לכולם הוא ששנות לימודם

בישיבה הן החשובות ביותר בחייהם. זאת

משום שבשנים הללו אנו בונים את עצמנו

ומביאים לידי ביטוי את נשמתנו, אנו

בונים את המהות שבנו. בכל דף גמרא

ובכל סדר שאנו לומדים וכל תוספת שאנו

כל אחד ואחד מאיתנו

מקבל תורה מרבתינו,

ועליו להעבירה הלאה.

כל אחד ואחד

מחויב להיות

חלק מהעברת התורה

בישראל

¹ ברכת אהבה רבה בתפילת ערבית

ומסירת התורה בישראל! דבר זה הוא כל כך משמעותי בעצם החיים! כל אחד ואחד מאיתנו מקבל תורה מרבתי, ועליו להעבירה הלאה.⁷ זו אינה רק חובת הרבנים, כל אחד ואחד מחויב להיות חלק מהעברת התורה בישראל.

"ומקרבן לתורה"

נותר לשאול מהי משמעות הדבר? בראש ובראשונה מוטלת עלינו מצוות "וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַנְיָיִךְ"⁸ כפשוטה – על אדם להעביר לבניו לבנותיו ולזרעו אחריו את התורה שקיבל מרבתי מהר סיני. אולם, גם תלמידים קרויים בנים, אומרים חז"ל:⁹ "לְבַנְיָיִךְ – אלו תלמידיך"¹⁰. ממהות התורה של כל אחד ואחד הוא למוסרה הלאה, להמשיך ולהעבירה.¹¹

הרב צבי יהודה זצ"ל נהג לשנן באוזנינו פעמים רבות את דברי המשנה בפרקי אבות¹²: "הלל אומר: הוי מתלמידי של אהרן

מוסיפים על שיעור הקומה התורנית שלנו – אנו מוסיפים בקישורנו אל עצם חיינו, אל הנשמה ואל מהות החיים שלנו.

"מורֶשֶׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב"

חלק ממהותה של התורה הוא העניין של "ללמוד וללמד". בטעות רבים סבורים שזוהי חובת – או זכות – הרבנים בלבד, רק הרבנים נדרשים ללמד תורה. עוד, חלילה, יאמר מישהו שזוהי הרי עבודתם. זו טעות חמורה.

הגמרא מלמדת אותנו מהו הדבר הראשון שיש ללמד ילד יהודי כשהוא מתחיל לדבר, מתוך ראייה של חינוך יהודי מסורתי אמיתי²: "תנו רבנן: קטן... יודע לדבר – אביו לומדו תורה וקריאת שמע" – קבלת עול מלכות שמיים ולימוד תורה. מבררת הגמרא: "תורה מאי היא?" איזו תורה על האב ללמד את בנו, וכי הוא ילמד איתו גמרא? "אמר רב המנונא: – אותו רב המנונא האומר על ברכת "אשר בחר בנו" שהיא המעולה שבברכות התורה³ – "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"⁴. פירוש הדברים שחז"ל לימדונו כאן שמטמיעים בילד יהודי כבר בהיותו פעוט שהתורה היא בבחינת "מורשה", במובן של הורשה והעברה. גם על ארץ ישראל נאמר "מורשה" – "וְנַתַּתִּי אֶתָּה לְכֶם מוֹרְשָׁה"⁵ – וגם על התורה נאמר "מורשה". פירוש המילה "מורשה" הוא ירושה⁶ – אדם מוריש לבנו את רכשו, ובנו יוריש את הרכוש לנכד. הירושה מבטאת את המשכיות הדורות. כבר מהרגע הראשון אומרים לילד יהודי: "דע לך, אתה חלק מהעברת

⁷ עיין רבנו בחיי שמות שם: "וכן יש לפרש בפסוק: 'תורה צוה לנו משה מורשה', ולא אמר ירושה, כי היה במשמע שהתורה לא תהיה ירושה כי אם לאותו הדור שקבלוה בלבד, ועל כן אמר 'מורשה', שצריך להורשה לבניהם וכענין שכתוב (דברים ו, ז): 'ושננתם לבניך', כי גם הדורות העתידים חייבים הם בקיום התורה כאותם שקבלוה'.

⁸ דברים, פרק ו, פסוק ז

⁹ ספרי, פיסקא לד, ד"ה לבניך

¹⁰ עיין רמב"ם, המדע, הלכות תלמוד תורה, פרק א, הלכות א-ב: "כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו... ולא בנו ובן בנו בלבד, אלא מצווה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי שאינן בניו, שנאמר: 'ושננתם לבניך' - מפי השמועה למדו: 'בניך - אלו תלמידיך שהתלמידים קרויין בנים'".

¹¹ עיין ספר קנין תורה (לרבנו הרצי"ה), עמוד מא: "בדלותנו אנו מחלקים בין 'ללמוד וללמד', אך לאמתו של דבר הלימוד נעשה שלם ובריא על ידי 'ללמד'. עצם מהותה של התורה הוא הלימוד לאחרים"; שם, עמוד נו: "בעצם עניינה של תורה ללמוד וללמד הם היינו הך"; שם, עמוד יד: "שלמות הופעתו של 'ללמוד' היא ביציאתו אל הפועל ב'ללמד' לאחרים'".

¹² פרק א, משנה יב

² סוכה, דף מב, עמוד א

³ עיין ברכות, דף יא, עמוד ב

⁴ דברים, פרק לג, פסוק ד

⁵ שמות, פרק ו, פסוק ח

⁶ עיין שם בפירוש אבן עזרא; ספורנו שם; העמק דבר, שמות, שם

”ללמוד וללמוד“

אמנם עיקר הישיבה הוא הבנייה התורנית האישית, אבל גם בתוך מסגרת הישיבה יש לקיים ”ומקרבן לתורה“. המשנה אומרת¹⁵: ”רבן יוחנן בן זכאי אומר: אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך“. הפשט הפשוט הוא שהמשנה מזהירה את האדם מלהתגאות, אך על דרך הדרוש מסבירים¹⁶: אם זכית לטובה ולמדת תורה, שהיא הטובה בעצמה, אל תחזיק את הטובה רק לעצמך. תן אותה לאחרים! אם זכית ואתה כבר בשיעור גבוה – זכית בתורה ותן אותה לחברותא צעיר. חלוק עימו את הרגשתך, את חיבורך לתורה. זו פעולה עצומה של העברת תורה שניתן לקיימה בתוך מסגרת הישיבה.

דוגמאות נוספות: כאשר הנך נוסע הביתה לשבת ביכולתך להגיד דרשה בבית הכנסת או דבר תורה בשולחן השבת המשפחתי. העבר את התורה, העבר את החיים! אם יש לך עדיין קשר עם סניף ”בני עקיבא“ המקומי לך והעבר ’פעולה‘ לחבר’ה הצעירים, שלא ידמו שהחיים מתחילים ונגמרים ברשתות החברתיות למיניהן... כאשר מגיעה ”שבת הארגון“ ויש לך יכולת – היה שליח. הלוא על כולנו לחיות כל חיינו בתחושת שליחות. אנו שליחים במרוץ השליחים של העברת התורה מהר סיני. הבא אליהם את האור שאתה זוכה לו בישיבה, את האור של הר סיני שעבר מרב לתלמיד עד אליך. אתה מחויב להעבירו הלאה.

¹⁵ אבות. פרק ב, משנה ח

¹⁶ עיין מדרש דוד (לרבנו דוד הנגיד, נכד הרמב"ם) בפירוש השני: ”אם הגית בתורה הרבה והרווחת ממנה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך ר"ל אל תאמר יספיק מה שלמדתי בתורה לעצמי ואיני חייב ללמדה לאחרים. אל תאמר כך, אלא חייב האדם, אם השי"ת נתן לו חכמה בתורה ילמדה גם לאחרים“. כן פירש גם במדרש שמואל (לרבי שמואל די אוזידא) באופן אחד.

– אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה“. הדגיש הרב צבי יהודה כי יש כאן שני ערכים: ”אוהב את הבריות“ זהו ערך אחד, ”ומקרבן לתורה“ זהו ערך נוסף העומד בפני עצמו. דהיינו, נהג הוא לומר, אוהב את הבריות לא כדי ללמדם תורה, אלא אוהב את הבריות ומתוך כך תקרבן לתורה¹³. עבור כל יהודי יש ערך של ”מקרבן לתורה“ שהוא מצווה בו.

על דבר זה להיות עניין מרכזי בחיינו בישיבה – עלינו להתמלא בתורה, להתמלא בחיים, כדברי המשנה¹⁴: ”מרבה תורה – מרבה חיים“. אמנם, ממשיכה המשנה: ”מרבה ישיבה – מרבה חכמה“, אולם ”מרבה תורה – מרבה חיים!“ את החיים הללו עלינו להעביר, למסור, להיות חלק מהעברת התורה מהר סיני לדורות הבאים. דבר זה עומד ביסוד המושג ’ישיבה‘.

יש צורך להדגיש זאת דווקא ביסוד ענייני כשישבת ’הסדר‘. על אף שחלק מבוגרינו בוודאי יקבעו את מקומם בבית המדרש בהעמדת תורה בישראל, מכל מקום לא מעט מהם יבחרו בבוא העת, לאחר שיתמלאו בתורה בישיבה במשך שנים ככל שיוכלו, למצוא את המיצוי האישי שלהם בתחום הנוגע לאישיותם הם. אולם, גם אותו אחד שיבחר לעסוק בתחום שאינו תורני, בנוגע ל’איך‘ בו יביא את אישיותו לידי ביטוי – חייב לעסוק במהות ובעצם החיים: בלימוד תורה ובהעברתה. בראש ובראשונה מוטלת עלינו האחריות להעביר את התורה לצאצאינו, אולם לאמתו של דבר יש לנו אחריות על הופעת התורה בכלל ישראל. זוהי אחריות המוטלת על כתפיו של כל אדם מישראל שלומד תורה.

¹³ עיין שיחות הרב צבי יהודה לפרשת ויקרא, סדרה ב, פסקה 20

¹⁴ אבות, פרק ב, משנה ז

בשוליי הדברים

"ונהיה... יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה"
 אנו לומדים בישיבה בזמן חורף את מסכת כתובות. כבר דיברנו על החשיבות הרבה של השאיפה לסיים את המסכת עד לסוף הזמן. אכן, זוהי משימה המצריכה עמל. בנוסף לכך, יש להדגיש את עניין ידיעת התורה. כאשר לומדים מסכת כתובות יש גם לדעת אותה על בוריה. סדר היום בישיבה מחולק לשלושה סדרים: סדר בוקר הוא סדר העיון המרכזי; בצהריים אנו לומדים במסגרת השנייה, בה לומדים בעיון קל גמרא רש"י ותוספות. את לימוד זה התחלנו בדף מו, והוא יכול דפים מרכזיים מאוד בידיעת התורה בתחום "אבן העזר". השבוע מתקיימת בישיבה, בעזרת ה', תכנית חזרה המועילה מאוד לידיעת התורה, שבסופה נמלא מבחן ובעזרת ה' יתקיים שיעור של דיין חשוב בבית הדין הגדול. ברצוני לדרבן את כולם למלא את מבחן זה.

אף זהו חלק מהנושא בו אנו עוסקים, והוא דרך הבנייה בישיבה של תלמידי חכמים בכל חלקי ומקצועות התורה.

גם לאחר שנות הישיבה, על דבר זה להמשיך לכל החיים. שליחות למסירת התורה, להעברת התורה. מי שזכה ללימוד תורה יכול הוא למלא את חלקו בשליחות הגדולה הזו. אשרי הזוכה לממש דבר זה.

"ומאירים את העולם בתורה ומעשים טובים"
 ברצוני לחתום בדברים שראיתי שאמר אותם הרב אברהם שפירא זצ"ל, שהיה ראש ישיבת "מרכז הרב" והרב הראשי לישראל ונחשב לאחד מגדולי דורנו. ראיתי דברים נפלאים שהוא אמר בנוגע לישיבות ה'הסדר', אשר ישיבת 'הכתל' הינה מהוותיקות והמשמעותיות שבהן. "מיום שהוקמו ישיבות ההסדר גידלו בהם לגיונות של ת"ח ויראי שמים וגם מקדשי השם". הוא מפרט שכוונתו אינה רק לרבנים ולדיינים: "כל מי שעניו בראשו ומשקיף מתוך יושר על המציאות שבארץ ישראל רואה שיש ישיבות ה'הסדר' שינו את פרצופו הרוחני של עם ישראל. בוגרי ישיבות אלו תופסים מקומות בכל שדרות הציבור, מרבנים ומרביצי תורה ועד רופאים ואנשי מסחר. אין ספק שעם ישראל צריך ודורש שכל בניו יהיו בני תורה הקשורים בתורה גם אם עיסוקם היום-יומי אינו תורני"¹⁷.

כמובן שאין הכוונה שאדם יסתפק בקריאת עלוני שבת במהלך התפילה. הכוונה היא שבוגר ישיבה יהיה מחובר לתורה, יהיה מחובר לעצם החיים. אדם המלא בקשר עמוק לקודש, כשיצא מכותלי בית המדרש ימשיך להעביר את התורה בכל מקום בו יהיה – בשולחן השבת שלו, בלימודו עם ילדיו ובמקום עבודתו הוא אף יארגן לימוד קבוע. אדם כזה עצם מהותו תחנך שתורה היא דבר מרכזי בחיים, "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה". ללימוד וללמד, להעביר תורה מסיני, זהו עצם עניינינו.

¹⁷ ספר אהבתי תורתך, עמוד קעד

